

Beszámolók

Szemlék

Referátumok

Elég-e a Google? Egy internetes keresőmotor és az egyetemi könyvtárak forrásainak összehasonlítása

Az elmúlt évtizedben a web megváltoztatta az információs környezetet: egyre több tartalomhoz nyújt sokkal gyorsabb hozzáférést. A változásban nagy szerepet játszottak a még tökéletlen keresőmotorok, ezen belül is a *Google*, amely 2003 közepén igévé is vált az angol nyelvben (az információkeresés szinonimájaként használják). A *Google* a legismertebb, könnyen használható, szabad szöveges keresőmotorok, amely a nyilvános hozzáférésű weblapok között keres. A cég küldetése, hogy „elérhetővé tegye a világ összes információját”. Az alapfunkciók bővítéseként indították a *Google Scholar*, amely a nem szerzői jogdíjas felsőoktatási anyagokat teszi hozzáférhetővé, és a *Google Print*et a teljes szövegű digitalizált könyvekben való kereséshez. A könnyű és gyors keresési lehetőségek azt a tévhitet keltik, hogy a *Google*-ban minden információ megtalálható, mintha más információforrások nem is léteznének. Különösen igaz ez a könyvtárakra, és az általuk kínált hagyományos forrásokra.

A keresőmotorok, különösen a *Google*, az információkeresők olyan generációját hozták létre, amely a keresőmotorok egyszerűségét választja a bonyolultnak tűnő könyvtári szolgáltatásokkal szemben. *Bell* [1] *infohízásnak* nevezte a diákok információkereső viselkedését. Párhuzamot vont a *Google* és a gyorsétermek használata, illetve a haszontalan táplálékok és az értéktelen információk között. A fiatalok mindkét esetben figyelmen kívül hagyják a minőséget. Könyvtári körökben viszont általánosan elterjedt az a nézet, hogy az egyetemi könyvtárak adatbázisaiban sokkal „táplálóbb” információk vannak. Vitatható, hogy a *Google*-ban jóval több információt lehet találni, mint a könyvtárak „rejtett” adatbázisainak használatával. Ezért a londoni *City University*-ben megvizsgálták, hogy milyen mértékben helyettesíthetők a könyvtári adatbázisok a *Google*-val.

A tanulmány említésre méltó előzményei:

- *Xie* [2] vizsgálata, amelyben három különböző webes keresőeszközt hasonlított össze a *Dialog* és a *Factiva* adatbázis-rendszerekkel a találatok pontossága tekintetében;
- a *Fast* és *Campbell-féle felmérés* [3], amelyben diákokat kértek az egyetemi könyvtár OPAC-jának és a *Google*-nak az összehasonlítására;
- *Griffith* és *Brophy* jelentése [4] a *Google*-használat dominanciájáról a felsőoktatási adatbázisokkal szemben.

Módszer

A vizsgálatban a *könyvtári adatbázis-szolgáltatások* az online katalógusok és bibliográfiai adatbázisok voltak. A felmérés kizárólag az *Google* alapfunkciójára és az *Egyesült Királyság* egyetemi könyvtáraiban megszokott szolgáltatásokra terjedt ki. A tesztben négy, szakértők által elemzett keresőkérdést használtak. Az esettanulmány-módszert alkalmazták mind a mennyiség, mind a minőség értékeléséhez. A mennyiségi eredmények lehetőséget adtak a visszahívás (recall), pontosság, átfedések és hasonló tényezők, míg a minőségi eredmények az információtartalom értékének vizsgálatára.

A keresések csekély száma lehetővé tette a találati halmazok részletes tanulmányozását, és annak vizsgálatát, hogy a keresést miért nem folytatták valamelyik szolgáltatónál. Ez a szolgáltatások relatív teljesítményének alapos megértéséhez vezetett. A keresőkérdések kutatást igénylő, kiegészítendő kérdések voltak. A torzítások elkerülése érdekében a négy kutatási területet egy olyan könyvtáros határozta meg, aki nem vett részt a felmérésben. A négy témakör: a környezettudomány, a zene, a felsőoktatás és a jog voltak. A témaspecifikus kérdéseket egy online keresőprogram listájából választották ki; így szimulálták az „igazi” diákok által feltett kérdéseket. A felmérés-

ben több könyvtárt vett részt, a különböző információkereső rendszereket átlagosan 14 keresőkérdelemmel tesztelték. A speciális adatbázisokat, mint a *RILM*, vagy a *Westlaw*, csak egy-egy kérdésnél, az általánosabbakat pedig, mint a *Factiva*, *Web of Knowledge*, *Ingenta Journals*, mind a négy témakörnél használták. A keresések számát nem korlátozták az egyes kérdéseknél, a feladatok megoldásának idejét ellenben két órában határozták meg. Minden rendszert ugyanazon a napon tesztelték. A keresések eredményét mentették a későbbi értékeléshez, amelynél négy szempontot vettek figyelembe: minőség, a megtalált dokumentum relevanciája és hozzáférhetősége, illetve lefedettsége.

Eredmények

A négy tesztkeresés eredményeképpen összesen 723 dokumentumot találtak, ebből 237-et a Google-ban, 163-at a könyvtári rendszerekben. Vizsgálták ezek relevanciáját, pontosságát és minőségét. A pontosság hasonló volt a Google-nál és a könyvtári rendszereknél. Négyből háromnál az eredmény közel azonos volt, ami azt sugallja, hogy a Google által rangsorolt találatok hasonló relevanciát mutatnak, mint a könyvtári rendszerekéi. A Google találatainak 52%-a volt jó minőségű, míg a könyvtári rendszereknél ez 84% volt (ami arra enged következtetni, hogy a jobb minőség a könyvtári rendszerekre jellemző; az igazsághoz tartozik, hogy a Google találati listájának elején lévő tételek ritkán voltak gyenge minőségűek). Mindössze két nem működő ugrópontot találtak, ami arra utal, hogy a Google-t folyamatosan frissítik. A keresőmotorok azonnali hozzáférést biztosítanak teljes szövegű forrásokhoz; a Google-nál a találatok több mint 90%-ánál, míg a könyvtári rendszerekben a találatok sokszínűbbek voltak, és 65%-uk volt azonnal hozzáférhető.

A lefedettség vizsgálatában minden esetben a Google „nyert”. Az eredményekből az is kiderül, hogy jelentős átfedés van a Google és a könyvtári rendszerekben kereshető dokumentumok között.

A rendszerekben az indexelt, de meg nem talált dokumentumok okait külön vizsgálták. A Google-nál 31%-ban a keresőkérdések módosításával még több dokumentum lett volna megtalálható, bár ehhez mintegy 70%-ban pontos cím kellett volna megtalálásukhoz. A könyvtáraknál ez jóval kiegyensúlyozottabb, 50%-ban csak a keresőkérdés módosítására, 50%-ban viszont pontosítására lett volna szükség. Úgy tűnik, hogy az esetek többségében nem a kereső jártasságától függ az ered-

mény. A másik tanulság, hogy a keresési ismeretek fejlesztése hasznosabb a könyvtári rendszereknél.

Összességében a Google nagyobb százalékban szolgáltatott egyedi találatot, mint a könyvtári rendszerek, ami azt mutatja, hogy a Google több könyvtári anyagot indexel, mint fordítva.

Következtetések

Az eredményeket összesítve elmondható, hogy a kétféle forrás kiegészíti egymást. A Google a lefedettségben és hozzáférhetőségben, illetve az egyedi találatokban jobb, de mindkét rendszer használata szükséges ahhoz, hogy jó eredményeket kapjunk. A könyvtári rendszerek a találatok minőségében bizonyultak jobbnak, bár a Google is elfogadható, ha az első tíz találatot vesszük figyelembe. A találatok pontossága mindkét rendszerben azonos, de a 60%-os eredmény nem kielégítő.

A személyek képzése a könyvtárakban indokoltabb; talán ezzel magyarázható a Google használatának népszerűsége.

A két forrás előnyei és hátrányai a következőkben foglalható össze:

Google:

- sok releváns dokumentum,
- nagy arányú pontos találat,
- a megfelelő és jó minőségű dokumentumok nagy aránya a találatokban,
- az egyedi dokumentumok nagy aránya,
- problémamentes hozzáférés dokumentumokhoz.

Könyvtári rendszerek:

- közepes mennyiségű releváns dokumentum,
- nagy arányú pontos találat,
- a jó minőségű találatok nagy aránya,
- az egyedi dokumentumok nagy aránya,
- néhány hozzáférési probléma.

A könyvtári rendszerek legfőbb előnye a minőség, a Google-é a hozzáférés. A lefedettség szintén kedvező a Google-nál.

Az eredmények az eredetileg megfogalmazott kérdéseket igazolják: a hozzáférés (Google) győz a minőséggel (könyvtári rendszerek) szemben. A lefedettség hiánya nem készíti a diákokat más rendszereket használatára, és az sem vonzó a könyvtári rendszereknél, hogy használatuk némi tanulást igényel.

Középtávon ezek a kérdések valószínűleg megoldódnak. A keresőmotorok egyre több tudományos anyagot fognak feldolgozni, a könyvtári rendszerek keresőfelülete jobban hasonlít majd a keresőmotorokéra. A két rendszer keveredni fog, és remélhetőleg megtartják előnyeiket. Az információs szakemberek feladata lesz, hogy segítsék a felhasználókat a rendszerek korlátainak elfogadásában, és javaslatokat tegyenek ezek leküzdésére, beleértve a tudományos anyagok természetének megértését.

Irodalom

1. BELL, S.: The infodiet: how libraries can offer an appetizing alternative to Google. = The Chronicle of Higher Education, 50. köt. 24. sz. 2004. p. B15.
<http://chronicle.com/prm/weekly/v50/i24/24b01501.htm> [2005. március 30.]

2. XIE, H.: Online IR system evaluation: online databases versus web search engines. = Online Information Review, 28. köt. 3. sz. 2004. p. 211-219.
3. FAST, K. V. – CAMPBELL, D. G.: I still like Google: university student perceptions of searching OPACs and the web. = Proceedings of the 67th ASIS&T Annual Meeting, 2004. p. 138–146.
4. GRIFFITHS, J. R. – BROPHY, P.: Student searching, behaviour and the web: use of academic resources and Google. = Library Trends, 53. köt. 4. sz. 2005. p. 539–544.

/BROPHY, Jan – BAWDEN, David: Is Google enough? Comparison of an internet search engine with academic library resources. = Aslib Proceedings New Information Perspective, 57. köt. 6. sz. 2005. p. 498–512./

(Szalóki Gabriella)